

TEMEL
KONUŞMA
TEKNİKLERİ ve
DİKSİYON

Hayat Yayınları: 288

Başarı Dizisi: 94

Temel Konuşma Teknikleri ve Diksiyon
Sırrı Er

Yayın Yönetmeni
Necati Bayrak

Editör
Esratur Bayrak

© 2018, Hayat Yayıncılık İletişim Yapım, Eğitim Hizmetleri ve Tic. Ltd. Şti.

Tüm yayın hakları anlaşmalı olarak Hayat Yayınları'na aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

ISBN: 978-605-5878-23-8

Sertifika No: 44968

Baskı Yeri & Tarihi : İstanbul, 2023
İç Düzen : Gonca Özdemir
Kapak Tasarımı : Ferhat Çınar
Baskı & Cilt : BPC Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad No: 17
Esenyurt / İstanbul
Tel: (0212) 549 53 83
Sertifika No: 48745

Hayat Yayın Grubu

Molla Gürani Mahallesi, Oğuzhan Caddesi No: 15 Kat: 3
Fındıkzade - Fatih / İstanbul
Tel: 0212 613 11 00 Gsm: 0530 290 99 78 Faks: 0212 613 11 55
www.hayatyayinlari.com - e-posta: hayat@hayatyayinlari.com

[B](https://www.hayatyayinlari.com)/hayatyayinlari [f](https://www.facebook.com/hayatyayinlari)/hayatyayinlari

TEMEL
KONUŞMA
TEKNİKLERİ ve
DİKSİYON

Sırrı Er

SON NOKTA...

Bir gün insan, virgüli kaybetti, o zaman zor cümlelerden korkar oldu ve basit ifadeler kullanmaya başladı; cümleleri basitleşince düşünceleri de basitleşti.

Sonra ünlem işaretini kaybetti; alçak bir sesle ve ses tonunu değiştirmeden konuşmaya başladı. Artık ne bir şeye kızıyor, ne bir şeye seviniyordu. Hiçbir şey onda en ufak bir heyecan uyandırmıyordu.

Bir süre sonra soru işaretini kaybetti ve soru sormaz oldu, hiçbir şey onu ilgilendirmiyordu: Ne evren, ne dünya, ne de kendi apartmanı umurundaydı.

Birkaç sene sonra iki nokta işaretini kaybetti ve davranış nedenlerini başkalarına açıklamaktan vazgeçti.

Ömrünün sonuna doğru elinde yalnız tırnak işareti kalmıştı. Kendine özgü tek düşüncesi yoktu, yalnız başkalarının düşüncelerini tekrarlıyordu.

Son noktaya geldiğinde düşünmeyi ve konuşmayı çoktan unutmuştu.

KANEVSKİ

İÇİNDEKİLER

Türkçe Sevdalı	9
Giriş	15
DİL GRUPLARI	17
Dil Aileleri	18
Türkçe'nin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri	21
Yabancı Dillerde Türkçe Kelimeler	23
DİKSİYON	25
SOLUNUM	29
GEVŞEME VE SOLUNUM ALIŞTIRMALARI	35
SES	46
SESİN NİTELİKLERİ	49
Şiddet	49
Yükseklik	50
Tını	51
Selen	52
Selen Kusurları	52
Kuvvetsizlik	52
Durak	54
Ton	55
Ses Bükümü	56
İYİ BİR KONUŞMA SESİNİN ÖZELLİKLERİ	57
1. İşitilebilirlik	57
2. Akıcılık	57
3. Açıklık	58
4. Hoşa Giderlik	58
5. Bükümlülük	58
SES SAĞLIĞI	61
Ses Kısıklığının Sebepleri Nelerdir?	61
Ne Zaman Muayene Olmak Gerekir?	62

Ses Kısıklığını Önlemek İçin Neler Yapılmalıdır?	62
Ses İçin Sağlık Kuralları?	63
Sesi Korumak İçin Neler Yapılmalı?	66
Sesi Kuvvetlendiren Ses Kısıklığına İyi Gelen Karışımlar	67
HARFLER	69
Ünlü Harfler	72
İlk Hece, Sonraki Heceler	76
Ünsüz Harfler	83
TÜRKÇE'NİN SES ÖZELLİKLERİ	87
Ünlü Harflerin Söylenişi	101
Ünsüz Harflerin Söylenişi	119
SPIKER "SUNUCU" OLMAK İSTEYENLER VE SPIKER OLANLAR NELER YAPMALI?	199
Spiker Kime Denir?	201
Konuşma Nedir, Nasıl Olmalıdır?	202
Konuşmanın Temel Öğeleri	204
Ses	204
Dil	207
Diksiyon (Telâffuz)	207
Vurgu	209
Durak / Duraklama	210
Ton / Tonlama	210
Yorumlama	211
Üslup	211
Spikerin Giyimi ve Makyajı Nasıl Olmalıdır?	212
Radyo ve Televizyon Spikeri Arasında Fark Var mıdır?	212
Ekran Karşısında Duruş	214
Spikerlerin Yayın Sırasında Dikkat Etmesi Gerekenler	215
Spiker Olmak İsteyenler ya da Spiker Olanlar Neler Yapmalı?	217
Netice	218
ARTİKÜLASYON	221
Telâffuz	221
Söyleniş ve Boğumlanma Kusurları	221
Gevşeklik	222
Atlama	222
Değiştirme	223

Tutukluk	224
Islıklama	225
Dil Doluşması	226
Kekemelik	226
KONUŞMADAKİ YAYGIN YANLIŞLAR	227
Boğumlanma	236
Anlatım	244
Söz Akımı	247
1. Akli Anlatım	250
Metin Değerlendirme Çalışması Örnekleri	254
2. Duygulu Anlatım	256
Konuşma Hızı	267
Vurgu	271
Durak	275
Ulama	278
Islık Sesi Çıkaran Alıştırmalar	283
Söyleyiş	283
Çene Çalıştırmak	284
Dudak Çalıştırmak	284
Gırtlak Çalıştırmak	285
Dişlerle Yapılan Alıştırmalar	286
METİN DEğERLENDİRME	287
Masal Masal Matitas, Kalaylandı Bakır Tas	287
İstiklâl Marşı / Radyo Oyunu	289
Kurt ile Oduncu	302
Belgesel (Folklor)	307
Masal (Eflâtun Cem Güney - Zümrütü Anka Başlangıcı)	308
Masal Çılgın Meşe Palamudu	310
Ferhat ile şirin Efsanesi	312
HABER METİNLERİ	315
Reklam Metni Değerlendirme	318
ÖRNEK şİİRLER	319
TİRADLAR	336
TERİMLER SÖZLÜğÜ	341
Kaynakça	344

“Dil, halkla kurulan bir müessesedir. Onu gerçi halk yapar. Ama yayılma sahası geniş olan vâsıtaların da halk üzerinde büyük etkileri vardır. Başkalarının okuyacağı bir yazıyı yazarken o yazının bize ne türlü bir sorumluluk yüklediğini hiçbir vakit hatırdan çıkarmamalıyız.

Büyük bir dil devrimi içindeyiz. Dili, her zaman, her yerde, her şeyde düşünmemiz gerekir. Bir takvim yaprağında, bir sokak ilânında, parklara diktiğimiz levhalarda, lokanta listelerinde, her yerde, bir dil davâsı karşısında bulunduğumuzu unutmamalıyız; binlerce insan tarafından okunacak bozuk bir cümlenin birçok kişinin aklını çelebileceğini unutmamalıyız. Sağlam bir dile ancak böylelikle sahip olabiliriz.”

ORHAN VELİ KANIK

TÜRKÇE SEVDALISI...

İnsan kalabalıklarını millet hâline dönüştüren temel değerlerin başında kültür gelmektedir. Bilindiği gibi, bugüne kadar kültürün pek çok tanımı yapılmıştır... Düşünürler, bilim adamları, yazarlar kültürü çeşitli yönlerden ele alarak tanımlamaya çalışmışlardır.

Esas olarak kültür, insanlığın ortaya koyduğu değerler bütünüdür. Bu değerler kendisini yaşayışta, inançta, âdetlerde, gelenek ve görenekte gösterir. Ancak bütün bu değerleri oluşturan, yaşatan, kuşaktan kuşağa aktaran bir değer daha vardır: Dil...

Bizler, en eski dönemlerden başlayarak kültür değerlerimizi dil aracılığıyla öğreniyoruz. Atalarımızın ortaya koyduğu kültür değerlerimizi yazı diliyle veya konuşma diliyle öğreniyoruz. Kültürü oluşturan temel öğelerin başında gelen dil, aynı zamanda kültür değerlerini kuşaktan kuşağa aktaran, geçmişten bugüne, bugünden de geleceğe iletişim hattı gibi görev yapan öge olarak da kendisini göstermektedir.

Bir milleti diğerinden ayıran ve insanlığın ortak tarihine değer katan kültür ise, onu çağlar ötesinden günümüze ulaştıran da şüphesiz dildir. Değerlerine bağlı her toplum, bu nedenle büyük bir duyarlılıkla diline sahip çıkmaktadır. Bizim sahip çıkacağımız temel değerimiz de elbette Türkçemizdir.

Ana dilimiz Türkçe, yeryüzünün en geniş coğrafya parçasında konuşulan, en eski ve en köklü, gelişmiş, zengin bir kültür, bilim ve sanat dilidir. "Türkçe en eski, en köklü dillerdendir" diyoruz; çünkü bugünkü dillerin bazıları henüz ortada yokken Türkçe vardı.

Türk dili bugün en geniş coğrafya parçasında konuşulan az sayıdaki dillerden biridir. Çünkü bugün artık Türk dili sadece Anadolu'da ve Balkanlar'da değil, sadece Orta Asya'da ve Sibirya'da değil; çalışmak amacıyla Avrupa'ya, Amerika'ya, Avustralya'ya giden vatandaşlarımız sayesinde dünyanın dört bucağında konuşuluyor. Türkçe'nin lehçeleri dediğimiz çeşitli kolları Balkanlar'dan Uzak Doğu'ya kadar geniş coğrafyada yazı ve konuşma dili olarak kullanılıyor. Bütün bu kollara "Türk Dili Ailesi" adını veriyoruz.

Türkiye Türkçesi ise bugün Türk dil ailesinin en fazla konuşucuya sahip kollarından biridir. Yaklaşık 70 milyon kişinin konuştuğu Türkiye Türkçesi, sadece Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde değil, diğer bölgelerde de konuşulan ve yazılan dillerdendir. 1980'lerin ortalarında uluslararası bir kuruluşun hazırladığı raporda Türkçe'nin konuşucu bakımından dünyanın altıncı büyük dili olduğunu açıklamıştı. Bu raporu hazırlayanlar Türk dilinin bütün kollarını, yani dil ve lehçelerini, bir bütün olarak kabul ederek bu sonuca ulaşmışlardı. Kesin nüfus sayımı sonuçlarına dayanmasa da Türk dilinin çeşitli kollarını konuşan 200 milyonu aşkın insan bulunduğu sanılmaktadır. Ancak daha sonraki yıllarda hazırlanan raporlarda Türk dil ailesi bir bütün kabul edilmeyerek her Türk lehçesi sıralamada ayrı ayrı değerlendirildi. Böylece Türk dilinin sıralamadaki yeri değişti. Ancak, bu durum gerçeği değiştiremez. Bugün yaklaşık 12 milyon km²'lik bir alanda, Türk dilinin birbirine uzak veya yakın lehçeleri konuşulmakta, yazı dili olarak kullanılmaktadır. Bunlar içerisinde Türkiye Türkçesi, karşılaştığı birtakım sorunlara rağmen; kültür, sanat, edebiyat ve bilim dilidir.

Türkçe'nin yaşadığı sorunlar, yüzyıllardır değişmemiştir... Türkçe'nin hakkını vererek kullanılamaması... Kelimelerin yanlış telâffuz edilmesi... Olur olmaz her yerde yabancı sözlere yer verilmesi... Yüzlerce hatta binlerce yıldır kullandığımız Türkçe kelimelerin bile yanlış anlamda kullanılması... Argoya, kaba dile yer ve-

rilmesi... Yöresel söyleyişlerin egemen kılınması... Bütün bu olumsuzluklara elbette başkaları da eklenebilir. Ancak bütün bu olumsuzlukların temelinde Türkçe'ye karşı kayıtsızlığımız ve duyarsızlığımız, toplumda Türkçe bilincini yaygınlaştıramamamız yatmaktadır. Dünyanın gittikçe küçülerek, mesafelerin kısılması, sınırların ortadan kalkmasıyla da yaşadığımız kültür etkilenmesi de bu olumsuzlukları artırmaktadır.

Türkçe, okullardan önce evlerde, hayatta ve kitaplarda öğrenilir. Hâlis Türkçe'yi bilen varsa bunlar mümkündür. Anne, baba, öğretmen, yazar, sunucu, şarkıcı Türkçe'yi bilmezse, yeni kuşaklar da Türkçe'yi hakkıyla öğrenemez. Bugün öncelikle habercilerin, sunucuların Türkçe'yi örnek olacak bir biçimde konuşması gerekir. Ne yazık ki bu alanda çalışan kişilerin yanlışları, bozuk söyleyişleri, kısır söz varlığı ilk anda dikkati çekiyor. "Bal mumu heykel" ile "mumya"yı birbirine karıştıran, "nesebi gayrisahih" sözünü kullanacakken "mezhebi gayrisahih" diyen, "kameriye altında sohbet" başlığını atacakken "kamelya altında sohbet" başlığını kullananlar Türkçe yanlış yapmalarının yanı sıra genel kültürden nasiplerini almadıklarını da ortaya koymaktadırlar. "resmigeçit" veya "geçit töreni" yerine "resmî geçit töreni" diyenler, ne yazık ki genç kuşaklara kötü örnek olmaktadır. Elbette bu alanda çalışan herkes bu yanlışları yapıyor demiyoruz. Dil aracılığıyla mesleğini yerine getirirken Türkçe'ye, dolayısıyla da mesleğine saygı duyan yazarlarımıza, sunucularımıza, muhabirlerimize bizler de en büyük saygıyı gösteriyoruz. Onlar, Türkçe'nin umutlarıdır... Ama ne yazık ki bu özellikteki insanlar gittikçe azalıyor.

Her dilin kendine göre kuralı olduğu gibi Türkçe'nin de kendi kuralları vardır. Dil her ne kadar milletin bütününün katkısıyla oluşmuşsa da dil bilgisi uzmanlarının, dil bilimcilerin kayıt altına aldıkları bu kurallar ve dilin gelecekteki durumu ile ilgili öngörülerle şekillenmeye devam ediyor. Bu yönüyle dil yaşayan bir varlıktır. Sunucular, haberciler ise, dilin uygulayıcıları olarak, en az dil bilimci-

ler kadar hatta onlardan da fazla sorumluluk taşımaktadırlar. Bu güzel dilin lâıyk olduğu en güzel şekliyle konuşulmasına, seslendirilmesine gayret sarf etmektedirler.

İşte mesleğine duyduğu saygı ve sorumluluğun bir göstergesi olarak Allah vergisi güzel sesi, telâffuzu, vurgusu, tonlaması ile Türkçe'ye saygı duyan, sorumlulukla yaklaşan genç sunucumuz, yapımcımız, aynı zamanda güzel konuşma eğitmeni Sırrı Er, Temel Konuşma Teknikleri ve Diksiyon adlı çalışmasıyla yayıncılıkta kazandığı deneyimi ve bilgiyi bu konuda yetişmek isteyenlere aktarmak üzere güzel bir çalışmaya imza atmıştır. Daha önce Türkçe'nin kitle iletişim araçlarında kullanılışıyla ilgili yayınlar da yapan Sırrı Er, son çalışmasıyla da bu alandaki boşluğu doldurmaya çalışıyor...

Türkçe sevdalısı başarılı sunucumuz Sırrı Er'i bu çalışması dolayısıyla kutluyorum. Eserinin, Türkçe'ye hizmet etmek isteyenlere yararlı olacağına inanıyorum.

El ele verelim, Türkçemize sahip çıkalım...

Gelecek kuşaklara bizlere yaraşır bir Türkçe bırakalım...

Prof. Dr. Şükriü Halûk AKALIN

Türk Dil Kurumu Başkanı

VAR OL SIRRI...

Fonetiği, ses vurguları zengin olan Türkçemiz, oyunculara büyük imkân tanır; hiç bir dilde olmadığı kadar. Hayli geniş yelpazede çalışmayı gerektiren oyunculuk içinde, “dil”i doğru kullanmak çok önemlidir. Sırrı Er’in “Temel Konuşma Teknikleri Diksiyon” isimli bu ciddi ve kapsamlı çalışmasını, heyecan ve mutlulukla inceledim. Dile hâkim, inceliklerini iyi kullanabilen bir isim Sırrı Er.

Ben eşimle diksiyon derslerini ABD’de oyunculuk eğitimim sırasında aldım. Sonra Muhsin Hoca’nın (Ertuğrul) davetiyle Şehir Tiyatroları’na geldiğimizde, 1960-1961 sezonunda Jeanne D’arc’ı anlatan “Tarla Kuşu”nda oynadım. Derken başrollerde oynamaya başladım. Mesela Muhsin Ertuğrul’un rejisörlüğünü yaptığı Hamlet.

Sesine, Türkçesine hayran olduğum bu yetenekli adam, özeniyle, emeğiyle, takdir edilmeyi gerçekten hak ediyor. Çünkü oyuncu yetiştiriyor. Bundan dolayı Sırrı’yı kuthuyorum.

Nurettin Sevin, bizim diksiyon hocamızı, nasıl çalışılması gerektiğini, sahnede nasıl nefes alınacağını, oyunun üzerine nasıl gidilmesi gerektiğini gösteriyordu. Ben sevgili Nurettin Sevin’den çok şey öğrendim. Henüz kayıt cihazlarının çok fazla kullanılmadığı dönemlerde onun telli bir teybi vardı ve onunla yerlere yatar, çocuklara söyler, kaydettiği sesleri alır, sonra onlara; “Bak burada yanlış konuşuyorsun, burada yanlış ton vuruyorsun” diye herkese gösterirdi. Başka hocalarımız da onunla hep alay ederlerdi kendi içlerinde. Oysa ben nasıl çalışılması gerektiğini rahmetli Nurettin Sevin’den öğrendim. Bize Türkçeyi ve seslerini (vurgularını) öğreten Nurettin

Sevin derdi ki, “Dil birliği, bayrak birliğidir. Türkçe, sesler yönünden dünyadaki en zengin dildir.”

Sırrı Er, Nurettin Sevin'den sonra yegâne isimdir.

Bir mr boyu araştırıp, yaşayıp, özümseyip, çabuk ve yazdığı gibi konuşan gençliğe, Türkçemizi öğrettiğin ve yazdığın için çok yaşa. Var ol Sırrı...

AYLA ALGAN

Ses-Tiyatro Sanatçısı

Sinema-Dizi Film Oyuncusu

GİRİŞ

Kültür, bir milleti diğer milletlerden ayıran özellikler bütünüdür. Kültür inançta görülür. Kültür yaşayışta görülür, alışkanlıklarda görülür. Kültür tarihte görülür. Gelenek ve görenekte görülür. Bütün bu unsurlar ise dil ile anlatılır ve yaşanır. Bir milleti diğerinden ayıran ve insanlığın ortak tarihine değer katan kültür ise, onu sırtında taşıyan köprü de şüphesiz dildir. Bu sebeple mensubu olduğu milleti, aynı zamanda oluşturan bir unsur olarak her fert hassasiyetle diline sahip çıkar, çıkmalıdır. Bizim sahip çıkacağımız köprümüz, elbette ki; Türkçemizdir.

Bundan birkaç sene önce Milli Eğitim Bakanı “...çocuklarımıza Türkçe öğretemiyoruz” diyerek çok samimi; fakat aynı zamanda da çok acı bir itirafta bulunmuştu. Başka bir memlekette devletin bu işten sorumlu resmi bir yetkilisinden böyle bir açıklama yapılırsa yer yerinden oynardı. Bizde ise tek sütunluk bir haber şeklinde çıktı ve geçti.

Türkçe, okullardan önce evlerde, hayatta ve kitaplarda öğrenilir. Hâlis **Türkçe**'yi bilen varsa bunlar mümkün. Anne, baba, öğretmen, mahalle bakkalı, sözde yazar bilmezse, **Türkçe** öğrenilemez. Bugün en evvel (siz bunu dilerseniz mesleki bir duyarlılık olarak da yorumlayabilirsiniz.) habercilerin **Türkçe** konuşması gerekir. Onlar da sukut-ı hayâli (hayal kırıklığı) “sükûtu hayâl” (Sükût: Susma) diye telâffuz ederek hayâl kırıklığına yol açmaktalar. Tabî herkesi aynı kefeye koyamayız, zirâ çok değerli öğretmenlerimiz var; ama maalesef, edebiyat ve **Türkçe** öğretmenleri dahi **Türkçe** bilmemekteler. Güzel **Türkçe** konuşan ve yazan, bunu kendine dert edinmiş, hayat üslûbu yapmış insan sayısı çok azaldı.

Türkçe, bir milletin ses bayrağıdır. **O bayrak keyiflere göre dalgalanmaz.** Okullarında Türkçe'nin "**Türkçe**" olmadığı bir bakanlığın isminin başındaki "Millî" kelimesi fazla gelir. Ancak, tek mükellef, **MEB** değildir, **RTÜK**, **TDK**, basın, yazarlar... Eğer bir yerde bir hata oluyorsa, bundan herkes sorumludur. Yazarken yazdığımız, konuşurken konuştuğumuz Türkçe'den sorumluyuz.

Dil her ne kadar milletin bütünün katkısıyla oluşmuşsa da, dilbilgisi uzmanlarının, dilcilerin kayıt altına aldıkları kurallar ve dilin gelecekteki seyriyle ilgili öngörülerle daima şekillenmeye devam ediyor. Bu yönüyle dil yaşayan bir varlıktır. Bizler ise, dilin uygulayıcıları olarak, en az dilciler kadar önemli bir mes'uliyeti taşıyoruz. Bu güzel dilin lâıyk olduğu en güzel şekliyle konuşulmasına, seslendirilmesine gayret sarf ediyoruz.

Söz ola kese savaşı

Söz ola kestire başı

Söz ola ağulu aşı

Balıla yağ ede bir söz...

...diyor Yunus Emre. Başı kestiren de, savaşı kesen de söz...

Dilin keskin bir kılıç ya da bir demet çiçek oluşu veya zehirle pişmiş bir aşın bal ile yağa dönüşmesi insanın elindedir. İsterse insan konuşması ile nicelerini etkileyebilir. Nice taş yürekleri yumuşatabilir. Ağzından çıkanlara dikkat etmezse, nice güzellikleri perişan eder, nice yumuşacık yürekleri katılaştırabilir. Bu yüzden merhum Barış Manço'nun da dediği gibi "**Öğrenilmesi gereken ilk dil, tatlı dildir.**"

Sırrı Er
İstanbul, 2009